نجیب منلی ۲۰۱۸/۱۲/۰۵

مکلفیت او د کار قوه

مکلفیت د اجباري کار هغه حالت دی چې د یو هېواد ټول (یا ځینې) وګړي د دولتي دستګاه خدمت ته راځي. عموماً مکلفیت د نظامي خدمت له پاره کارول کېږي.

د نړی په کچه د مکلفیت تاریخ تر پخوانیو تمدنونو پورې رسېږي. د حامورابي پاچاهي(۱۷۹۱ ق.م – ۱۷۵۰ ق.م) هغه لومړی دولت دی چې د مکلفیت ذکر یې د قانوني موادو په توګه تر موږ رارسېدلی دی.

په افغانستان کې د امیر شیرعلي خان د پاچاهی پر مهال د افغانستان د منظمې اردو بنسټ کېښودل شو چې هم تعلیم ورکول کېده، هم یې خپل ځانګړی لباس درلود او هم یې مشخص تشکیلات درلودل. د امیر عبدالرحمن خان د پاچاهی پر مهال د افغانستان اردو نوره هم منظمه شوه. په دې اردو کې د دایمي پرسونل تر څنګ د ولس له منځه هم یو شمېر سرتېري جلبېدل. د شلمې پېړی په پیل کې به د هرو اتو تنو تر منځ یو تن عسکري خدمت ته رابلل کېده (هشت یک) چې لګښت به یې د ولس له خوا ورکول کېده (په اتو تنو کې به یو تن عسکري کوله او نورو اوو تنو به د هغه د ژوند د تامین له پاره ونډه ورکوله).

د ۱۳۳۰ هـ. ل. کال د مکلفیت نظامنامې عسکري خدمت د هېواد پر ټولو نارینه وو، د دوه ویشت کلنی او شپږ څلویښت کلنی ترمنځه، اجباري کړ چې دوه کاله یې د خدمت دوره وه او پاتې برخه یې د احتیاط دوره وه.

عسکري مکلفیت تر ۱۳۷۱ کال پورې دوام درلود. کله چې په ۱۳۷۱ کال کې د افغانستان د ملي اردو بنسټونه ورنګېدل نو مکلفیت هم بالفعل پای ته ورسېد.

د افغانستان اوسنی اساسي قانون په خپله پینځه پنځوسمه ماده کې له هېواد څخه دفاع د افغانستان د ټولو اتباعو وجیبه بولي او د عسکري مکلفیت د دورې تنظیمول قانون ته موکولوي. خو عملاً د افغانستان ملي اردو یوه مسلکي اردو ده چې عسکر یې د داوطلبانه فردي قرارداد له مخې استخدامېږي.

ولسمشر حامد کرزي د مونیخ په امنیتي کنفرانس کې (د ۲۰۱۰ د فبروري ۷) علاقه وښودله چې د مکلفیت دوره بېرته راژوندی کړي خو په دې برخه کې یې کوم عملي اقدام و نه کړ.

په معاصرو جنګونو کې د تخنیک او مسلک اهمیت ته په کتو، شوني نه ښکاري چې عسکري مکلفیت دې د پخوا په څېر بېرته راژوندی شي. اوس د سرتېرو معاش د تېر په څېر د نظامي لګښتونو تر ټولو مهمه برخه نه ګڼل کېږي او هغه سپما چې د مکلفیت له لارې د عسکرو په معاشونو کې کېدای شي د هغو ستونزو پر وړاندې چې یو غیر حرفه یی اردو یې رامنځ ته کولای شي د پام وړ نه بریښي.

د مکلفیت د ښیګڼو په اړه دا ویل هم ضرور دي چې په مکلفیت کې یوازې د پوځ د لګښتونو موضوع نه ده شامله بلکې دا دوره د ملي یووالي د تحکیم له پاره، په ټولنه کې د بې سوادۍ د کچې د تشخیص او محدودولو له پاره، د ځوانانو د سالمې روزنې له پاره هم اهمیت لري.

عملاً په ټوله نړۍ کې شاوخوا پنځوس هېوادونو لا اوس هم د عسکري مکلفیت یو ډول ساتلی دی.

د افغانستان په شرایطو کې د ملي امنیتي ځواکونو د بشري قوې اړتیاوې د مکلفیت له لارې نه شي پوره کېدلای نو مکلفیت د اردو له پاره یوه ګټوره طرحه نه ده خو په ملکي برخه کې کېدای شي پر دې موضوع غور وشي.

د ملي یووالي د روحیې د روزلو او په هېواد کې د بې سوادۍ او ټولنیزو انحرافاتو د مخنیوي په خاطر د یو ډول مکلفیت د رامنځ ته کولو اړتیا شته. افغانستان دې ته اړتیا لري چې په یو تعریف شوي چوکاټ کې، د طبقاتي توپیرونو پرته، خپلو ځوانانو ته داسې شرایط مهیا کړي چې ټول سره په ګډه د هېواد د پرمختګ او سوکالۍ له پاره کار وکړي، یو بل سره وپېژني، د متقابلې مرستې او همکارۍ روحیه پیدا کړي او د هېواد د بنسټیزو اړتیاوو په پوره کولو کې په مساوي توګه ونډه واخلي. په دې چوکاټ کې دا زمینه هم مساعدېدلای شي چې ځوانان په کې سواد او مسلکي زده کړو ته لاسرسی پیدا کړي.

د دې له پاره چې افغانستان له اقتصادي پلوه پر ځان بسیا شي، ضرور ده چې لازمې زېربناوې ورغوي. د زېربناوو رغول مادي او بشري امکانات غواړي چې په ازاد بازار کې یې رانیول ډېرې پیسې غواړي. د زېربناوو د رغولو د بیې راټیټول د هېواد پر ځان بسیاینې له پاره یو مهم شرط دی.

په دې برخه کې یو د پام وړ ټکی دا دی چې د زېربناوو رغول تر بل هر څه زیات، د کار قوې ته اړتیا لري. د اوبو بندونه او سړکونه هغه مهمې زېربناوې دي چې تر شپېته سلنې پورته پر بشري قوه متکي دي. د تعمیراتو په برخه کې هم بشري قوه د ټول ارزښت تر نیمایي پورې تشکیلوي. همدا راز د افغانستان د طبیعي زېرمو استخراجول هم لږ تخنیک او ډېره بشري قوه غواړي. پر دې اساس که افغانستان وکړای شي چې د کار د قوې لګښت یو معقول حد ته راټیټ کړي نو د زېربناوو د تمویل اړتیا تر نیمایي زیاته کمولای شي.

له بل لوري، که څه هم د افغانستان ځوان نسل ورځ تر بلې ډېر ښوونځیو ته لاسرسی پیدا کوي خو هېواد مو لا هم د مسلکي کارګرو له تشې سره مخ دی. د ځوانانو د بېکارۍ کچه هم د فاجعې تر حده لوړه ده. د کارموندنې د فرصتونو ایجادول پیاوړی اقتصاد غواړي او د اقتصاد پیاوړتیا د زېربناوو او خامو مواد ته د لاسرسي تابع ده.

اوس مهال، د افغانستان اقتصاد عمدتاً مصرفي اقتصاد دی او پر ځان بسیاینه تر هغو د یو موهوم هدف په بڼه پاتې کېږي چې اقتصاد مو تولیدي شوی نه وي. د کورنیو عوایدو کچه په مستقیم ډول د تولید له وړتیاوو سره تړلې ده. د تولید وړتیا په خپل وار د مناسبو زېربناوو پر شتون ولاړه ده. د زېربناوو رغول مالي امکانات غواړي چې یواځینی

د منلو وړ منبع يې توليدي ورټيا ده. په دې ډول اوس د افغانستان اقتصاد په يوه معيوبه کړۍ کې راګېر دی چې بايد ماته شي.

که وکړای شو چې د اقتصاد دغه معيوبه کړۍ په يوه ګټوره کړۍ بدله کړو نو له بوختي د وتلو لار موندلای شو. د دغې ګټورې کړۍ د رامنځ ته کولو يوه لار ښايي چې د کار د قوې له پاره په يو نوي ډول، د مکلفيت بيا راژوندي کول وي.

دلته د دغه بنسټيز بدلون د يو ممکن مکانيزم پر وړانديز بحث کول غواړم:

۱ – د مکلفيت د قانون په چوکاټ کې د پينځه سوه زرو او يو مليون تنو تر منځ د کاري ځواک ايجادول

د افغانستان د اساسي قانون د پينځه پنځوسمي مادې د حکم پر اساس له هېواد څخه دفاع د هېواد د ټولو اتباعو وجيبه ده او د ملي اقتصاد پياوړتيا له ملي ګټو د دفاع يوازينی لار بلل کېږي. د اساسي قانون د همدې تعبير پر بنسټ د هېواد ټول اتباع مکلف دي چې د ملي اقتصاد په بيا رغولو کې مشخصه ونده واخلي. دغه ونده اخيستل د کار د ملي ځواک له پاره د مکلفيت دوره ده.

د هېواد ټول نارينه اتباع چې د شل کلنی سن يې پوره کړی وي او په تعليم بوخت نه وي، د ملي خدمت د مکلفيت يوکلنه دوره تېروي. هغه ځوانان چې په شل کلنی کې په يوه تعليمي مرکز کې په زده کړو بوخت دي، د تعليم تر ختمولو وروسته د مکلفيت دورې ته جلبېږي.

د مکلفيت له پاره جلب شوي ځوانان د استوګنې د ځای، خوراک او پوښاک تر څنګه، علي السويه، د ملکي خدماتو د اتم بست د کارمند د معاش د شپېتو فيصدو معادل مدد معاش مستحق دي.

که جلب شوي ځوانان مسلکي زده کړې او مهارتونه ولري نو د خپلې وړتيا مطابق په کار ګومارل کېږي او که مسلکي مهارتونه و نه لري د اړتياوو په نظر کې نيولو سره داسې دنده ورسپارل کېږي چې د هغه له غوښتنو او د کار د بازار له تقاضاوو سره مناسبت ولري. هغه ځوانان چې سواد نه لري، د خدمت په دوره کې حياتي سواد تر لاسه کوي. هغه ځوانان چې لوړې زده کړې يې کړې دي د اړتياوو په نظر کې نيولو سره، د کاري قوې په چوکاټ کې، په داسې دندو ګومارل کېږي چې يوه مناسبه کاري تجربه ترلاسه کړي.

د مکلفيت له دورې څخه د تېښتې د مخنيوي په خاطر د واده، سفر او کار په شمول له ټولو مدني حقونو څخه د برخمن کېدو له پاره د کاري قوې له مکلفيت څخه د ترخيص درلودل لازمي دي.

۲ – د کار د ځواک تنظيم

دا ځواک د عامه ګټو د وزارت په چوکاټ کې تنظيمېږي او د يو عالي بين الوزارتي بورډ له خوا څارل کېږي.

د زېربناوو د رغولو په ټولو قراردادونو کې د کار له ځواک څخه د استفادې ونډه او شرايط ذکر کېږي. هر قرار دادي به مکلف وي چې د امکان تر حده د کاري ځواک له بشري منابعو کارواخلي او په مقابل کې يې د بازار د نرخونو مطابق دولت ته معاوضه ورکړي.

د دولت د زېربنايي پروژو په تطبيق کې د کاري ځواک له خدماتو کار اخيستنه د قانون له لارې تنظيمېږي.

۳ ــ ارزونه

- د مکلفيت پر بنسټ ايجاد شوی کاري ځواک، له دې امله چې عام دی او د ټولنې پر ټولو اقشارو يو شان تطبيقېږي، د هېواد په رغونه او بيا رغونه کې د ټول ملت مستقيمه ونډه اخيستنه تامينوي.
- د کاري قوې په چوکاټ کې جلب شوي ځوانان، له اړتياوو سره سم د افغانستان په هر ګوټ کې په کار ګومارل کېږي. په دې توګه د بېلابېلو سيمو او قومونو وګړي يو بل سره پېژني، د همکارۍ، ګډ ژوند او دوستۍ اړيکې سره پالي.
- د کاري ځواک په چوکاټ کې ټول هغه ځوانان چې له زده کړو محروم پاتې دي د سواد له نعمته برخمن کېږي.
- د کاري ځواک په چوکاټ کې ځوانان حرفوي مهارتونه او کاري تجربه تر لاسه کوي. کېدای شي چې په دې ترڅ کې ممتاز کارګران تشخيص شي او د اختصاصي زده کړو زمينه ورته مساعده شي چې په هېواد کې دننه او له هېواده بهر د کار بازار ته لار ومومي.
- هغه مدد معاش چې جلب شوو کارګرو ته ورکول کېږي د هېواد په بازارونو کې د فعاليت د غوړېدا لامل کېږي.
- د کاري ځواک له برکته د زېربنايي پروژو په لګښتونو کې د پام وړ کموالی راځي چې دا په خپل وار د ډېرو پروژو د تطبيق له پاره شرايط را منځ ته کوي.
- د کاري ځواک په مټ جوړې شوې زېربناوې د خلکو پر ژوند او اقتصاد مستقيم اغېز ښندي.
- کله چې هر څوک شخصاً د هېواد په ودانولو کې خپله ونډه ووينې، له هېواد سره مينه يې لا پياوړې کېږي
- د مستقيم او دوامدار طبي نظارت له لارې په ځوانانو کې د اعتياد پديده تر کنټرول لاندې راځي.
- د ځوانانو تر منځ همکارې د اخلاقي او ټولنيز فساد په مخنيوي کې مثبت نقش لوبوي.

د مکلفيت له لارې د کار د قوې ايجاد ټولې هغه ګټې لري چې د عسکري مکلفيت د توجيه له پاره ورته ګوته نيول کېږي، خو دا ځواک د ملکي، اقتصادي اهدافو له پاره کارول کېږي چې له يوې خوا د هېواد مجموعي ورتياوې لوړوي او له بلې خوا د ملي دفاع په چاره کې د نظامي عملياتو تر څنګ د ټولنې پرمختګ ته هم د قدر وړ ځای پيدا کېږي.

تذکر:

هرگاه خوانندگان محترم متمایل باشند که نبشته ها و مطالب دیگری از این نویسنده را مطالعه کنند، می توانند با اجرای "کلیک" بر عکس نویسنده در صفحهٔ مقالات، به فهرست "آرشیف" شان رهنمائی شوند!